

Hipping Anders Johan

Kirkkoherra, historioitsija

Pernajasta Pietariin

Anders Johan Hipping syntyi Pernajassa pappisperheeseen 18.12.1788. Päästyään ylioppilaaksi hiukan ennen 15-vuotissyntymäpäiväänsä hän opiskeli Turun akatemiassa, mutta musiikki veti pidemmän korren ja opinnot saivat jäädä tässä vaiheessa. Hän siirtyi Pietariin v. 1807, siis vähän ennen Suomen sotaa ja Suomen joutumista Venäjän valtaan, ja sai toimen keisarillisen hoviorkesterin viulistina. V. 1808 hän solmi avioliiton Maria Lovisa Skotten kanssa. Pariskunnalle syntyi kaikkiaan viisi lasta.

Ammattimuusikon uraa kesti kolme ja puoli vuotta. Orkesterityön ohessa monipuolisesti lahjakas ja kielitaitoinen Hipping ehti laatimaan v. 1810 julkaistun ruotsalais-venäläisen keskustelusanakirjan. Sanakirjan herättämästä huomiosta kertoo, että keisari Aleksanteri I lahjoitti nuorelle miehelle tunnustukseksi kultaisen nuuskarasian.

Porvoon hiippakunnan piispa Magnus Jacob Alopaeus tapasi Hippingin Pietarissa v. 1811 ja innosti tämän lukemaan papiksi. Alopaeuksen ansiota lienee myös, että Hipping kiinnostui toden teolla historian tutkimuksesta.

Pappisvihkimyksen Hipping sai v. 1812. Hän toimi hetken aikaa Pernajan kappalaisen (isänsä) apulaisena, mutta vielä saman vuoden syksyllä hänet palkattiin uskonnonopettajaksi Pietariin ”suomalaisia nuorukaisia varten perustettuun kymnaasiin”. Tässä virassa hän toimi kymmenen vuotta, aina Suomeen palaamiseensa saakka.

Ensimmäisenä tutkimustyönään nuori historioitsija laati v. 1817 julkaistun selonteon kotipitäjänsä Pernajan vaiheista. Samana vuonna hänet kutsuttiin juhlapuhujaksi uskonpuhdistuksen 300-vuotisjuhlaan, jonka yhteydessä Bengt Jakob Ignatius vihittiin teologian kunniatohtoriksi. Näin kohtasivat Vihdin entinen ja tuleva kirkkoherra!

Hipping tutustui Pietarissa kreivi Nikolai Rumjantseviin, Venäjän entiseen ulkoministeriin, joka oli ollut maansa edustajana solmimassa Haminan rauhaa v. 1809. Tieteiden ja taiteiden suosijana tunnetun, sotamarsalkankin arvon saaneen Rumjantsevin aloitteesta ja kustannuksella Hipping laati v. 1820 tutkimuksen venäläisten Suomeen v. 1311 tekemästä sotaretkestä käyttäen ensimmäisenä suomalaisena tutkijana hyväkseen venäläisiä lähteitä. Opetustyönsä ohessa hän toimi myös kreivi Rumjantsevin laajan kotikirjaston hoitajana 1820–23.

Hovipiireistä maalaispapiksi

On epäselvää, mikä sai korkeissakin piireissä liikkuneen Anders Johan Hippingin kiinnostumaan Vihdin kaltaisen maalaispaikkakunnan kirkkoherranvirasta, ellei sitten syynä ollut toive suuremmasta vapaudesta omistautua tutkimustyölle. Oli miten oli, Vihdissä oli oltu jo pari vuotta ilman vakinaista kirkkoherraa. Hakuaika oli päättynyt, ja kuuden viranhakijan ehdollepano oli käsitelty tuomiokapitulissa ja senaatissa, kun Hipping ”veti välistä”. Hän ilmoittautui viran hakijaksi suoraan Pietarissa Suomen asiain komitealle, jonka suosituksesta keisari nimitti hänet Vihdin kirkkoherran virkaan selvästikin muiden ansioiden kuin pappiskokemuksen perusteella.

Vihdin uusi kirkkoherra astui virkaan 1.5.1823. Vuoden 1818 tulipalon tuhoama kirkko oli rakennettu uudelleen ja otettu käyttöön edellisen vuoden lopulla.

Kirkkoherra Hippingin ohella seurakunnassa oli kaksi pappia, edellisenä vuonna virkaan astunut kappalainen Sven Israel Ignatius ja muutaman vuoden virassa ollut pitäjänapulainen Johan Tulander. Ignatius oli kuitenkin sairaalloinen, ja Tulanderin ongelmana oli juopottelu ja rettelöinti. Hippingin varsin pitkällä virkakaudella Vihdin seurakuntaa palveli kymmenen muutakin pappia, heistä osa Tulanderin sijaisina. Hippingin suhteesta virkaveljiinsä ei paljon tiedetä. Seppo Myllyniemi tosin kertoo kirjassaan Vihdin historia 1800–1917, ettei hän pitänyt pitäjänapulaisena yksitoista vuotta toimineen Samuel Hellgrenin pietistisistä mielipiteistä.

Kirkkoherra toimi tuohon aikaan virkansa puolesta myös pitäjänkokouksen puheenjohtajana. Tässä tehtävässä Hipping oli toimellinen ja aloitteellinen, mutta moneen otteeseen vihtiläiset tyrmäsivät hänen jälkikäteen ajatellen aivan järkevät ja perustellut ehdotuksensa. V. 1826 hän mm. kehotti seurakunnan päättäjiä ottamaan palovakuutuksen jo kertaalleen palaneelle kirkolle, mutta asiasta ei päästy yksimielisyyteen. Kolmetoista vuotta myöhemmin hän otti uudelleen esiin sekä palovakuuttamisen että ukkosenjohdattimen hankkimisen. Ukkosenjohdattimen suostuttiinkin tällöin hankkimaan, mutta palovakuutuksen kirkolleen Vihdin seurakunta otti vasta toisen tulipalon jälkeen v. 1850.

Uusien urkujen hankkimisessa jälleenrakennettuun kirkkoon ei hätäilty, sillä päätös tehtiin vasta v. 1832. Vuoden 1835 syyskuussa rovasti Hipping vihki Tukholmasta tilatut urut käyttöön. Nämä Vihdin kirkon toiset urut ehtivät palvella vain vajaat yksitoista vuotta, ennen kuin kirkko toistamiseen paloi.

Pakolla taikka sakolla

Monen edeltäjänsä tavoin myös kirkkoherra Hipping kantoi suurta huolta kansanopetuksesta. Erityisen arvostavasti hän kertoo pitäjänhistoriassaan kolmen kirkkoherran – Laguksen, Ignatiuksen ja Tuderuksen – epäitsekkäistä ponnistuksista usein varsin vastentahtoisten vihtiläisten luku- ja kirjoitustaidon kohentamiseksi. Hänen mukaansa ”Järjen valistamisen ja sydämen käännyttämisen hyvään kristinuskon avulla tulee seurata toinen toistaan” (Vihdin pitäjä, s. 109). Hipping oli myös kirkonkokouksen v. 1819 tekemän päätöksen nojalla valmis sakottamaan lukutaito- ja kristinopinopetuksen laiminlyönneistä sekä lasten vanhempia että rippikoulua käymättömien alaikäisten palkollisten isäntiä ja emäntiä. Sakkojen vaihtoehtona oli jalkapuutuomio (s. 114).

Hipping otti esille koulumestarin palkkaamisen pitäjänkokouksessa tammikuussa 1837. Ajatukseen suhtauduttiin periaatteessa myönteisesti, mutta kun palkkaamistavasta ei päästy yksimielisyyteen, Hipping kutsui vuoden 1838 alussa koulumestariksi Jakob Ahlsmanin. Pitäjänkokous nousi kuitenkin kohta vastarintaan koulumestarin palkanmaksun suhteen, ja silloin Hipping lupasi itse

vastata palkan-maksusta ensimmäisten kuukausien ajan ”siinä toivossa, että Jumala valaisee ja lämmittää niiden sydämet, jotka eivät vielä ymmärrä ja käsitä järjestetyn lastenopetuksen tärkeyttä”. Mutta kun vihtiläiset olivat ehtineet tutustua Ahlsmaniin, ei kiertokoulunopettajan palkanmaksusta enää syntynyt kiistaa. Koulumestari Ahlsman palvelikin sitten paikkakunnan lapsia suurella antaumuksella kuolemaansa saakka eli vuoteen 1872.

Vaikka Hippingin kuvaus Vihdin pitäjästä suomennettiin vasta v. 1965, se herätti kohta ilmestyttyään runsaasti huomiota. Lisäksi kirjallisuuden tutkijat ovat uumoilleet, että Aleksis Kivi on saattanut saada siitä vaikutteita Seitsemään veljekseen. Rafael Koskimies kirjoittaa kirjassaan Aleksis Kivi: Henkilö ja runous (Otava 1974):

On kysytty, tunsiko Aleksis Kivi Vihdin kirkkoherrana toimineen tunnetun oppihistorioitsijan A. J. Hippingin v. 1845 ilmestynyttä pitäjänkuvausta ”Beskrifning öfwer Wichtis Socken”. Tämä teos alkaa nimittäin yleisainnalla Vihdin sijainnista ja muutama lause siinä jo rytminkin puolesta muistuttaa Kiven romaanin alkukappaletta: ”Jukolan talo, eteläisessä Hämeessä, seisoo erään mäen pohjoisella rinteellä, liki Toukolan kylää”. Vielä enemmän mahdollisia muistumia on kuitenkin löydetty saman teoksen niistä luvuista, joissa kerrotaan Vihdissä kirkkoherrana olleen Georg Laguksen ankarista ja tuloksellisista toimista kansanvalistajana; siinä näet välähtelee piirteitä, jotka sellaisinaan sopivat Jukolan veljesten pelkäämään ja kunnioittamaan jos kohta myös solvaamaan kovaotteiseen rovastiin.

Viimeiset vuodet Vihdissä

Juhannuksen tienoilla v. 1844 pidetyssä pitäjänkokouksessa Hipping otti puheeksi alttaritaulun hankkimisen. Ajatusta kannatettiin yksimielisesti, koska kirkon jälleenrakentamisen kustannukset oli lopulta saatu maksettua. Hippingille suositeltiin Pietarissa asuvaa suomalaistaiteilija B. A. Godenhelmiä, joka suostuikin tekemään työn vihtiläisten mielestä kohtuullisella 300 hopearuplan hinnalla. Taulua ei ollut vielä ehditty sijoittaa paikoilleen, kun salama iski elokuun 8. päivänä 1846 ja kirkko paloi toistamiseen.

Seurakunta järjesti itselleen välittömästi tilapäiset kokoontumistilat, uudet kirkonkellot tilattiin Tukholmasta, ja samoin ryhdyttiin toimenpiteisiin kirkon uudelleenrakentamista silmällä pitäen. Elokuussa 1847 Vihdin seurakunta sai senaatilta luvan rakentaa kirkon vanhojen piirustusten mukaan. Paria viikkoa aiemmin oli saatu kuulla, että edessä oli kirkkoherranvaali, sillä rovasti Hipping oli nimitetty Uudenkirkon kirkkoherraksi.

Kaikesta päätellen A. J. Hipping ei koskaan toden teolla ollut kotiutunut Vihtiin. Tästä sopeutumattomuudesta kertonee sekin, että hän haki 1830-luvulla kaksi kertaa turhaan kirkkoherranvirkaa. Nyt yritys päästä pois Vihdistä vihdoin onnistui. Kaarlo Ranta kertoo kirjassa Vihtiläisiä lunterlukui syistä, jotka saattoivat osaltaan vaikuttaa pois hakeutumiseen:

Vihdissä oli siihen aikaan kirkkoherrana kuuluisa historian tutkija rovasti A. J. Hipping. Mutta sen ajan kansan uskomuksen mukaan kaikki sellainen tutkimus oli syntiä ja henkilöä, joka sellaista teki, pidettiin paholaisen liittolaisena. Rovasti Hipping sai työstään paljon ikävyyksiä. Kun kirkko salaman sytyttämänä paloi 8. elokuuta 1846, väitti kansa, että palo oli Jumalan rangaistus siitä, että rovasti ja hänen perheensä eli synnillistä elämää. Asia oli nimittäin sillä lailla, että kirkkoon oli hiljattain hankittu uudet urut, ja kanttori piti kirkossa lauluharjoituksia pitäjän nuorille. Pappilan tyttäret olivat myös laulajien joukossa ja kerran sieltä poistuessaan olivat kirkon käytävällä hypähdelleet, nuoria kun olivat. Kanttori oli nähnyt tämän ja kertoi pitäjän johtohenkilöille, että pappilan mamselit olivat tanssineet kirkossa hänen nähdessään ja että hän piti

tätä suurena syntinä ja Herran temppelin häväistyksenä. Muutamia päiviä ennen kirkon paloa oli rovastin nähty kävelevän kirkon luona kaksi tuntematonta miestä seurassaan. Nämä miehet eivät voineet olla muita kuin pimeyden enkeleitä, jotka rovasti oli kutsunut tänne katsomaan, miten kirkko paraiten tuhottaisiin. Itse palosta taas sanottiin, ettei sitä salama sytyttänyt vaan itse paholainen. Salama iski vain makasiinin mäellä kasvavaan kuuseen ja sytytti sen alla olevan tervatynnyrin tuleen. Paholainen heitti kirkon ikkunasta sisään tämän palavan tervatynnyrin, ja se sytytti kirkon palon. Kaikki tämä pantiin rovastin ja hänen perheensä syyksi. Hänen olonsa Vihdissä kävikin tulipalon jälkeen niin tukalaksi, että hänen oli lähdettävä pois.

Arvostettu tutkija ja kirkonmies

Koko pappisuransa ajan Hipping näyttää käyttäneen vapaa-aikansa ahkeraan tutkimustyöhön. Vihdin vuosina ilmestyi ensin lopulta kolmiosaiseksi venyneen Inkerinmaan ja Pietarin seudun historian ensimmäinen, ruotsinkielinen osa (1836) ja sitten Beskrifning öfwer Wichtis socken eli Vihdin pitäjänhistoria (1845). Pietarin seudun historian toinen, venäjäksi kirjoitettu osa sai käsikirjoituksena arvostetun Demidovin palkinnon v. 1853. Hippingin arvostuksesta Venäjällä kertoo, että hänen tutkimuksiaan Pietarin seudusta on julkaistu siellä myöhemminkin, viimeksi v. 2003.

Hippingin kiinnostuksenkohteiden moninaisuudesta kertoo sekin, että Pietarin-aikana hän ehti opiskella pohjoismaista kirjallisuuttakin kuulun tanskalaisen Rasmus Raskin johdolla ja laatia joitakin käännöksiä muinaisislannista. Erinomaisesta kielitaidosta kertoo, että hän kirjoitti tutkimuksiaan ruotsiksi ja saksaksi, myöhemmin myös venäjäksi. Hän oli myös lukuisien ritarikuntien sekä koti- ja ulkomaisten tiedeseurojen jäsen. Ja juuri Vihdistä lähdön alla Hipping valittiin pappissäädyn edustajana Suomen Pankin tilintarkastajaksi!

Paitsi historiantutkijana myös kirkonmiehenä ansioitunut Anders Johan Hipping sai teologian kunniaohtorin arvon kristinuskon Suomeen tulon 700-vuotisjuhlassa v. 1857. Hän kuoli Uudellakirkolla 8.11.1862.

Teksti: Pekka Nieminen. Teoksesta "Keskeneräinen tehtävä. Vihdin seurakunnan 500-vuotisjuhla-julkaisu." Vihdin seurakunta, 2006.